

## POSUDOK ZÁVEREČNEJ PRÁCE

**Téma:** Od intencie k recepcii: rola paratextov v transfere inonárodných diel do slovenčiny

**Typ záverečnej práce:** Habilitačná práca

**Autor:** Mgr. Monika Šavelová, PhD. ( HA\_TRAN15)

**Oponent:** doc. PhDr. Jozef Brunclík, PhD.

P.č.	Kritériá hodnotenia záverečnej práce
1.	<p><b>Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce</b></p> <p>Mgr. Monika Šavelová, PhD. skúmala ako tému svojej habilitačnej práce problematiku paratextov v kontextoch transferov inonárodných diel do slovenského jazyka. Ide o pomerne úzko špecifikovanú a zároveň náročnú tému. Habilitantka sa uvedenou problematikou zaoberala systematicky a koncepcne, na patričnej vedeckej úrovni. Najskôr predmetné i príbuzné pojmy k skúmanej problematike definovala, potom typologizovala i klasifikovala, uvažovala o nich v závislosti od zahraničných (Gérard Genett) či domácich výskumov (Ivan Cvrkal, Ján Jambor, Edita Gromová, Mariana Bachledová, Miroslava Gavurová, Jana Ukušová a i.) s dôrazom na medziliterárne súvislosti (Dionýz Ďurišin) a nitriansku interpretačnú (František Miko) či teoretickú (Viliam Obert) tradíciu. Pri vymedzení a konkretizovaní funkcie paratextov síce vychádza z typológií už spomínaných osobností literárnej vedy, tie však dovysvetľovala a tiež že aj kriticky zhodnocovala. Keďže sa v osobitej kapitolke zamerala napríklad aj na ideologickú funkciu paratextov, i napriek cenným postrehom som na tomto mieste očakával väčšiu mieru usúvzťažnia s informáciami o schematizme v literatúre i mimo rámca referencií a konštatovaní sekundárnej literatúry (napr. Bachledová). Pomerne vysokú mieru ideologizácie paratextov možno objaviť (habilitantka to implicitne naznačila) už aj v dobových dejinách a encyklopédiách slovenskej literatúry i reflexiách ich autorov k literárnokritickým, ale i prekladovým prácam autorov, resp. ich hodnotiteľov. Vcelku ma zaujali explanácie autorky v súvislosti s prekladom názvov diel a ich recepčným ukotvovaním i plauzibilným reflektovaním. Cenné boli aj jej postrehy k problematike paratextov, ktoré vnímala ako snahy autorov o adaptovanie inonárodného diela v kontexte národnej literatúry, interpretačný návod či materiál, poskytujúci ďalšie informácie k rigoróznejšiemu výskumu, či korektív, ktorý môže kreovať či modifikovať zaužívaný interpretačný invariant. Teší ma, že v skúmaní danej problematiky je dôsledná, jej heuristika je v danom kontexte pomerne rozsiahla. Chcem ešte zvýrazniť, že je dobre, že habilitantka vo svojom výskume nepodceňovala textologické otázky a zvýrazňovala ich koreláciu s translačným procesom.</p> <p>V kontexte kapitoly Paratext ako výskumný materiál chcem uviesť malú poznámku k niekoľkým autorkiným vyjadreniam: „súkromná korešpondencia je epitext, v ktorom môže autor či prekladateľ precizovať niektoré detaily z vlastného života či prekladateľskej praxe, ako peritext sa zvyčajne do samotnej publikácie nedostanú (...) V súvislosti s exilovou činnosťou sa paratexty ukazujú cenné ako zdroj materiálov medzi domovom a exilom“ (s. 34). S uvedenými konštatáciami nemám absolútny problém a ani ich v nijakom rozmere nerozporujem. Viem, že ako „cenné“ ich vnímala vo vzťahu k translačnému procesu, ale pri celkovom literárnohistorickom komentovaní korešpondencie A. Žarnova, M. Šprinca, K. Strmeňa a A. Visca by som bol v jej prípade opatrnejší. Podľa jej konštatovaní sa ňou usilovali „rozšíriť povedomie o našom národe, jazyku, ale aj o významných protagonistoch literárneho a prekladového života“ (s. 34). Formulácie uvedeného typu ponúkajú pohľad na uvedených spisovateľov – prekladateľov iba z istej perspektívy a pôsobia trochu idylicky. Neodišli do zahraničia dobrovoľne, odísť do emigrácie boli nútení; z domoviny museli ujsť, aby sa vyhlí represáliám za istú angažovanosť v období vojnovnej Slovenskej republiky. Preto si dovoľím vyjadriť otázku či sa uvedené kontexty nedobrovoľného odchodu, putovania, emigrantskej nostalgie za domovom, dokonca i ľudáckej ideológie dali odčítať z paratextov (epitextov i peritextov) a či sa uvedená determinácia neprejavila v translačnom procese.</p>

	<p>Ďalej oceňujem tiež umne sformulovanú kapitolu o teoretických východiskách umeleckého prekladu i kritiky prekladu a paratextu v nich. Predmetom jej výskumu, boli dve osobnosti translatológie i literárnej vedy, Jozef Felix a Zora Jesenská. Výber autorov je vo vzťahu k románskym a rusistickým kontextom relevantný (i keď z obsahu práce, pri prvej informačnej, heuristicky ladenej lektúre, som takýto dojem nenadobudol), pretože ich autorka považuje za dôležité v procese kreovania uvažovaní o preklade v druhej polovici 20. storočia.</p> <p>Veľmi zaujímavo sprístupňuje aj uvažovanie o viacnásobnom preklade, o retranslácii, čo v jej reflektovaní tiež predstavuje „špecifickú formu paratextu“ (s. 7). Ako produktívna metóda sa jej tu osvedčila dedukcia, respektíve dedukujúce postupy, v rámci ktorých odvodzovala jednotlivé príklady z už prijatých a všeobecne platných poznatkov a týkali sa talianskeho literárneho prostredia. Dobre poukázala v procese adaptácie diela na nové rečové prostredie v zameraní sa na osobnosť prekladateľa či na možnosti prekladového textu, skúmala príčiny i dôvody retranslácií, uvažovala nad dôvodmi absencie prekladov relevantných diel talianskej literatúry. Toto je jej silná stránka, v danom kontexte je aj publikačne aktívna.</p> <p>Z môjho pohľadu najcennejšia časť práce predstavuje posledná kapitola s názvom Paratext ako priestor exponovania prekladateľskej koncepcie a metódy. Ide o prezentovanie interpretačných snáh autorky v determinácií literárnovedného i translačného kontextu. Rozširuje i konkretizuje svoje predchádzajúce výskumy v oblasti staršej talianskej literatúry (najmä u Danteho); dokladá ako príslušné paratexty objasňujú recipovateľnosť inonárodného diela i jeho autora v kontextoch národnej literatúry. Na translačnom procese V. Turčányho a P. Koprdu zdôvodňuje, ako transponujú svoju autorskú intenciu.</p>
2.	<p><b>Posúdenie úrovne spracovania práce</b>  Habilitačná práca Mgr. M. Šavelovej, PhD. má vedeckú úroveň a prináša mnoho podnetných a cenných súvislostí nielen k problematike paratextuality, ale aj translatológie, literárnej vedy a literárnej histórie, interpretácie, okrajovo k problematike textológie. Poznám jej monografie i štúdie z oblasti talianistiky, ktoré sa vyznačovali vysokou vedeckou erudíciou, kultivovaným jazykom a upevňovaním istých invariantov, ale i podnetnými zisteniami, zároveň aj autochtónnymi výsledkami. Tieto atribúty by som prisúdil i jej habilitačnej práci.</p>
3.	<p><b>Prínos a úroveň výsledkov práce</b>  Vyplyva z mojich predchádzajúcich konštatovaní.  Autorka habilitačnej práce dúfa, že zistenia v jej práci o problematike paratextov „môžu poslúžiť ako podnet pre ďalšie, budúce smerovanie (nielen) translatologického uvažovania o téme, aj komparácii so zahraničným výskumom a jeho výsledkami“ (s. 78). A uvedené postuláty habilitantky nie sú vôbec prehnane sebavedomé, sú reálne naplniteľné – zopakujem, že prínosy vidím v spôsobe riešenia problematiky paratextuality, podnetné sú v nej zistenia z oblasti translatológie, literárnej vedy, interpretácie.</p>
4.	<p><b>Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, kultúra)</b>  Habilitačná práca má jasnú štruktúru a vnútornú logiku – jej jednotlivé kapitoly medzi sebou umne kooperujú, resp. ich autorka vytvorila tak, aby spoločne mozaikovitým spôsobom priblížili problematiku paratextuality z rôznych hľadísk.  Jazykový prejav je veľmi kultivovaný, pravopis korektný, štylistika neproblémová, nekonfúzna. Autorka pracovala s naozaj početným množstvom sekundárnej literatúry, zápis citácií i parafráz realizovala korektne. Oceňujem množstvo doplňujúcich i rozširujúcich informácií a odkazov k ďalším zdrojom, ktoré rozvíjala v rozsiahlych poznámkach pod čiarou.</p>
5.	<p><b>Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent</b>  Habilitačnú prácu Mgr. Moniky Šavelovej, PhD. s témou Od interpretácie k recepcii: Rola paratextov v transfere inonárodných diel do slovenčiny odporúčam k obhajobe a navrhujem udeliť jej vedecko-pedagogický titul docent.</p>

Záverečnú prácu hodnotím: **PR-r - prospel/a**

Nitra 04.04.2024

Podpis: \_\_\_\_\_